

DR SYLWIA KOTECKA¹, MGR ANNA ZALESIŃSKA² WPŁYW NOWELIZACJI PRZEPISÓW KPC O ELEKTRONICZNYM POSTĘPOWANIU UPOMINAWCZYM NA JEGO SZYBKOŚĆ

1. Informatyzacja postępowania sądowego

Sąd elektroniczny, czyli VI Wydział Cywilny Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie³, od dnia 1 stycznia 2010 r. rozpoznaje sprawy w elektronicznym postępowaniu upominawczym (dalej: EPU)⁴. Ten nowy tryb postępowania odrębnego został wprowadzony do polskiej procedury cywilnej ustawą z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁵.

Do tej pory powstały liczne opracowania dotyczące EPU, bowiem jego wdrożenie stanowiło przełom dla procesów informatyzacji wymiaru sprawiedliwości⁶. Dotychczas wytyczony kierunek

rozwoju, któremu bliżej było do komputeryzacji niż informatyzacji⁷, został zastąpiony przez zupełnie innowacyjne podejście. Społeczeństwo przyzwyczajone do określonych standardów funkcjonowania w rzeczywistości, symbiotycznie związane z wszelkimi technologicznymi rozwiązaniami, oczekiwało również stosownych zmian w ramach funkcjonowania struktur państwowych, w tym administracji publicznej i sądownictwa. Zaprojektowany w ramach EPU model stanowił odpowiedź na te potrzeby. EPU w widoczny sposób przyczyniło się do usprawnienia postępowania przed sądami powszechnymi oraz do podniesienia jakości obsługi stron w jego toku, realizując tym samym założenia ustawodawcy⁸.

1.1. Elektroniczne postępowanie upominawcze w zarysie

Informatyzacja postępowania upominawczego w postaci stworzenia elektronicznego postępowania nie stanowi leku na wszystkie bolączki wymiaru sprawiedliwości, a EPU nie jest zupełnie nowym „typem” postępowania sądowego. Celem jego wprowadzenia było odciążenie „sądów papierowych” od rozpoznawania spraw prostych, w których nakazy zapłaty w ogromnej większości przypadków się uprawomocniają.

Elektroniczne postępowanie upominawcze ukształtowane zostało na wzór „papierowego” postępowania upominawczego funkcjonującego w polskiej procedurze cywilnej od kilkudziesięciu lat. Jest ono przeznaczone do rozpatrywania określonych kategorii spraw, głównie o roszczenia pieniężne (zob. art. 498

¹ Doktor nauk prawnych, adiunkt w Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, członek Zespołu do spraw informatyzacji postępowań sądowych przy Ministerstwie Sprawiedliwości.

² Doktorantka Studiów Doktoranckich Nauk Prawnych w Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Aplikantka radcowska w Okręgowej Izbie Radców Prawnych we Wrocławiu. Członkini Zespołu do spraw informatyzacji postępowań sądowych przy Ministerstwie Sprawiedliwości. W artykule zostały wykorzystane efekty prac badawczych prowadzonych w ramach projektu systemowego pn. Przedsiębiorczy doktorant - inwestycja w innowacyjny rozwój regionu (Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet VIII Regionalne Kadry Gospodarki, Działanie 8.2 Transfer Wiedzy, Poddziałania 8.2.2 Regionalne Strategie Innowacji).

³ Zob. <https://www.e-sad.gov.pl/> (pierwotnie „e-sądem” rozpatrującym sprawy w elektronicznym postępowaniu upominawczym był XVI Wydział Cywilny Sądu Rejonowego w Lublinie).

⁴ Zob. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 grudnia 2009 r. w sprawie ustalenia sądu rejonowego, któremu przekazuje się rozpoznawanie spraw w elektronicznym postępowaniu upominawczym należących do właściwości innych sądów rejonowych (Dz. U. Nr 220, poz. 1728 z późn. zm.).

⁵ Dz. U. Nr 26, poz. 156.

⁶ Zob. np. J. Gołaczyński (red.), *Elektroniczne postępowanie upominawcze. Komentarz*. Warszawa 2010; M. Tchórzewski, P. Telenga, *Elektroniczne postępowanie upominawcze. Komentarz*, Warszawa 2010; J. Widło, *Elektroniczne postępowanie upominawcze*, Warszawa 2010; S. Kotecka, *Elektroniczne postępowanie upominawcze – uwagi de lege ferenda* (w:) E. Gruza (red.), *Dokumenty we współczesnym prawie*, Warszawa 2009, s. 182; J. Gołaczyński, *Elektroniczne postępowanie upominawcze* (w:) M. Barczewski, K. Grajewski, J. Warylewski (red.), *Prawne problemy wykorzystywania nowych technologii w administracji publicznej i wymiarze sprawiedliwości*, Warszawa 2009, s. 203; A. Harast, *Elektroniczne postępowanie upominawcze (sądowe) w wybranych państwach Unii Europejskiej*, Monitor Prawniczy 2009 nr 20, System Informacji Prawnej Legalis; T. Zembrzusi, *Elektroniczne postępowanie upominawcze a skuteczność ochrony prawnej w postępowaniu cywilnym* (w:) T. Giaro (red.), *Skuteczność prawa. Materiały konferencyjne*, Warszawa 2010; B. Draniewicz, *Elektroniczne postępowanie upominawcze*, Edukacja Prawnicza 2010 nr 5, System Informacji Prawnej Legalis; S. Cieślak, *Elektroniczne postępowanie upominawcze*, Monitor Prawniczy 2010 nr 7, System Informacji Prawnej Legalis; P. Potejko, *Elektroniczne postępowanie upominawcze – fikcja wymiaru sprawiedliwości?*, Monitor Prawniczy 2010 nr 1, System Informacji Prawnej Legalis; G. Tylec, P. Telusiewicz, *Elektroniczne postępowanie upominawcze – pierwsze trzy miesiące. Uwagi dotyczące praktyki funkcjonowania*, Monitor Prawniczy 2010 nr 14, System Informacji Prawnej Legalis; B. Kaczmarek-Templin, Ł. Goździaszek, *Mechanizm rozpoznawania sprawy w elektronicznym postępowaniu upominawczym – polemika*, Monitor Prawniczy 2010 nr 16, System Informacji Prawnej Legalis; B. Draniewicz, *Uwierzytelnianie dokumentów przez pełnomocników – zmiany*

w procedurze cywilnej. Monitor Prawniczy 2010 nr 10, System Informacji Prawnej Legalis; B. Draniewicz, *Postępowanie upominawcze – charakterystyka wybranych elementów*, Edukacja Prawnicza 2010 nr 11, System Informacji Prawnej Legalis; A. Wróbel, *Dostęp stron postępowania do akt sądowych w elektronicznym postępowaniu upominawczym – problemy praktyczne*, Monitor Prawniczy 2011 nr 15, System Informacji Prawnej Legalis; A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I, Warszawa 2011; K. Sadowski, O. M. Piaskowska, D. Kołowski, *Kilka uwag w zakresie praktycznego stosowania art. 505(37) § 3 KPC*, Monitor Prawniczy 2011 nr 23, System Informacji Prawnej Legalis.

⁷ Pojęcie „informatyzacja” jest czasem mylnie utożsamiane ze zjawiskiem zwanym komputeryzacją, czyli stosowaniem komputerów w różnych jednostkach organizacyjnych i wprowadzaniu nowoczesnych metod przetwarzania danych za pomocą komputerów. Zmienia się jednak jedynie narzędzie pracy – z długopisu na klawiaturę i myszkę komputerową oraz monitor. Tworzone bazy dokumentów elektronicznych i danych zawartych w tych dokumentach nie są udostępniane nawet innym komórkom organizacyjnym danej jednostki, nie mówiąc o udostępnianiu tychże baz innym podmiotom. Informatyzacja jest procesem o szerszym zasięgu niż komputeryzacja i stanowi jakościowe rozwinięcie procesu komputeryzacji o wymiar organizacyjny wdrażanych rozwiązań. Informatyzacja polega m.in. na racjonalnym wykorzystaniu uprzednio wprowadzonych już danych w postaci elektronicznej do systemów teleinformatycznych w możliwie największym dopuszczalnym zakresie, także przez inne systemy teleinformatyczne.

⁸ Zob. *Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* – druk sejmowy Sejmu VI kadencji nr 859; dostępny pod adresem <http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/859.htm>.

oraz 499 Kodeksu postępowania cywilnego⁹) – czyli takich, w których stan faktyczny i prawny nie jest skomplikowany. Postępowanie upominawcze jest przeprowadzane przez sądy, które w takim zakresie jak e-sąd nie używają drogi elektronicznej, a EPU – przez jeden wspomniany wyżej wydział cywilny Sądu Rejonowego Lublin-Zachód. Jeśli „e-sąd” odmówi wydania nakazu zapłaty w EPU, uchyli nakaz zapłaty z przyczyn określonych w treści art.502¹ k.p.c. bądź pozwany wnieśli sprzeciw od nakazu zapłaty, sprawa zostanie rozpoznana przez inny sąd. Sprawa zostanie wówczas skierowana na rozprawę, a sąd przeprowadzi postępowanie wodowe.

Powód zawsze, także w przypadku postępowań prowadzonych bez wykorzystania nowoczesnych technologii, korzysta ze swobody co do sposobu dochodzenia roszczenia: kształtowania roszczenia, jakiego dochodzi od pozwanego, może poprzestać na postępowaniu przedsądowym, skierować sprawę do sądu polubownego, bądź też zdecydować się na proces. Polskie prawo procesowe obok przepisów ogólnych przewiduje również regulacje odrębne, a wśród nich EPU. To w gestii tylko i wyłącznie powoda pozostaje, na którą z możliwości powód się zdecyduje. W wielu przypadkach EPU jest dla powoda jedynym interesującym sposobem dochodzenia roszczeń przed sądem. Wniesienie sprawy do innego sądu może być dla niego ekonomicznie nieuzasadnione; w EPU opłata sądowa wynosi tylko 1/4 części opłaty, jaką należałoby uiścić w „tradycyjnym” postępowaniu¹⁰. „Sąd elektroniczny” ma możliwość odmowy wydania nakazu zapłaty w postaci elektronicznej¹¹.

Natomiast jeśli powód wnieśli pozew do sądu niebędącego „elektronicznym”, przewodniczący bada, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu odrębnym i wydaje odpowiednie zarządzenia. W wypadkach przewidzianych w k.p.c. przewodniczący wyznacza posiedzenie niejawnie w celu wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym¹².

Ponieważ powód wnosząc sprawę do „e-sądu” nie podpisuje pozwu podpisem własnoręcznym oraz nie może dołączyć do pozwu ani pełnomocnictwa procesowego, ani dokumentów będących środkami dowodowymi, sąd „tradycyjny” przejmujący sprawę, zgodnie z treścią art.505³⁷ § 1 k.p.c. wzywa powoda do usunięcia braków formalnych pozwu oraz uzupełnienia pozwu w sposób odpowiedni dla postępowania, w którym sprawa będzie rozpoznana – w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wezwania. W przypadku nieusunięcia braków formalnych pozwu sąd umarza postępowanie. Powód zatem był zobowiązany do złożenia pozwu w formie pisemnej, dostarczenia pełnomocnictwa procesowego, jeśli korzysta z pomocy pełnomocnika oraz przedłożenia dokumentów będących środkami dowodowymi czy złożenia innych wniosków dowodowych. Dotychczas wytworzyła się praktyka, że sąd *meriti*, któremu została przekazana sprawa, oprócz przedłożenia wymienionych w treści pisma procesowego wniosków dowodowych i uzupełnienia pozwu według przepisów regulujących postępowanie, w którym sprawa ma być rozpoznawana¹³, wzywał także do przedłożenia podpisanego pozwu,

pełnomocnictwa oraz niekiedy do uzupełnienia opłaty. Choć stanowisko to spotkało się z krytyką doktryny, to jednak niektóre sądy kontynuowały przyjętą linię.

Jeżeli powód uzupełni pozew, sąd wzywa pozwanego do uzupełnienia sprzeciwu w sposób odpowiedni dla postępowania, w którym sprawa będzie rozpoznana – w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wezwania (art.505³⁷ § 3 k.p.c.). Przepis ten dotyczy jedynie braków odnoszących się do określonego postępowania, czyli np. postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych, a nie braków formalnych¹⁴. Sprzeciw pozwanego został już skutecznie wniesiony do „e-sądu”, zatem sąd „tradycyjny” nie ma możliwości jego odrzucenia. Konsekwencją braku uzupełnienia sprzeciwu przez pozwanego może być nieudowodnienie jego roszczenia.

2. Zestawienie projektowanych zmian w przepisach dotyczących EPU

Pierwsze miesiące funkcjonowania „sądu elektronicznego” potwierdziły, że wytyczony kierunek zmian jest zasadny i pożądany. Jednocześnie jednak praktyka pokazała, że w nowym zmienionym środowisku pracy koniecznym jest dokonanie nieznacznych modyfikacji. W doktrynie zostały sformułowane postulaty zarówno natury legislacyjnej, jak i organizacyjnej, adresowane do ustawodawcy, by przemodelować niektóre z dotychczasowych założeń¹⁵. Stanowiło to bezpośredni impuls do podjęcia aktywności legislacyjnej, której materialnym wyrazem jest projekt ustawy nowelizującej przepisy dotyczące EPU¹⁶. Zakres zmian pozostaje również w ścisłej korelacji z modyfikacją przepisów ogólnych, bowiem zamiarem ustawodawcy jest stworzenie generalnego i abstrakcyjnego modelu prowadzenia postępowania drogą elektroniczną. Analiza funkcjonowania elektronicznego postępowania upominawczego skłania do wprowadzenia nowych regulacji mających na celu stworzenie dalszych zachęt do korzystania z tej drogi procedowania. Schemat ten znajdzie zastosowanie w ramach kolejnych obszarów postępowania cywilnego, które podlegać będą informatyzacji, w tym w pierwszej kolejności na potrzeby elektronicznego bankowego tytułu egzekucyjnego, a w niedalekiej przyszłości elektronicznego postępowania wieczystoksięgowego. Tym samym nie ma potrzeby, by w obszarze jednej systematyki kodeksowej istniały regulacje wzajemnie się powielające. W efekcie znakomita większość przepisów regulujących zagadnienia ogólne, została przeniesiona księgi pierwszej części pierwszej k.p.c., natomiast zagadnienia szczegółowe pozostały odpowiednio w tytule siódmym, który poświęcony jest postępowaniom odrębnym. Stworzony w ramach przepisów ogólnych o czynnościach procesowych model, z uwagi na treść

wody na ich poparcie, które należy złożyć pod rygorem z art. 479¹² k.p.c.; tak J. Gołaczyński (w:) J. Gołaczyński (red.), *Elektroniczne postępowanie upominawcze. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 202. Przepisy k.p.c. o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych zostaną uchylone z dniem 3 maja 2012 r. na mocy ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381).

¹⁴ *Ibidem*, s. 203.

¹⁵ Por. A. Zalesińska, M. Prus, *Koncepcja teoretyczna elektronicznego postępowania upominawczego a jej wdrożenie (konkluzje prawnika – praktyka w pierwszą rocznicę funkcjonowania portalu)*, „Prawo Mediów Elektronicznych”, nr 1, 2011, s. 21 – 26.

¹⁶ Zwany dalej „projektem”.

⁹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r., Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.; dalej: k.p.c.

¹⁰ Zob. art. 19 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 z późn. zm.).

¹¹ Zob. art. 505³³ k.p.c.

¹² Zob. art. 201 k.p.c.

¹³ Jeżeli sprawa trafiłaby do postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych w rozumieniu art. 479¹ k.p.c., powód powinien wzbogacić pozew o wszystkie twierdzenia i do-

art.13 § 2 k.p.c.¹⁷ stanie się podstawą kolejnych wdrożeń informatycznych.

2.1. Skutki wniesienia pisma drogą elektroniczną (art. 505³¹ k.p.c.)

W pierwotnym brzmieniu przepis k.p.c. stanowiący, że pisma powoda niewniesione drogą elektroniczną nie wywołują skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu, znajdował się w art.505³¹ § 1. Nowelizacja k.p.c. z dnia 16 września 2011 r., która wchodzi w życie dnia 3 maja 2012 r., zmieniła treść art.125 k.p.c. poprzez dodanie do niego § 2¹ w brzmieniu: „Jeżeli przepis szczególny tak stanowi, pisma procesowe wnosi się za pomocą systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe (drogą elektroniczną). Jeżeli przepis szczególny przewiduje, że pisma wnosi się wyłącznie drogą elektroniczną, pisma niewniesione tą drogą nie wywołują skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu, o czym informuje się wnoszącego pismo”.

Przewidziane w zacytowanym przepisie konsekwencje wniesienia pisma procesowego drogą tradycyjną oznaczają, że pismo to nie wywołuje skutków ani na płaszczyźnie prawa materialnego, ani procesowego. Bezskuteczność dokonania czynności procesowej w postaci wniesienia pisma procesowego w sferze prawa materialnego oznacza np., że nie przerywa ono biegu przedawnienia, a w sferze prawa procesowego pismo to nie rodzi po stronie sądu obowiązku badania jego treści, podejmowania w jego przedmiocie merytorycznych decyzji przewidzianych procedurą, a nawet przechowywania i archiwizacji. Podkreślić należy, że do § 2¹ art.125 k.p.c. dodano *in fine* obowiązek poinformowania powoda o niewywołaniu przez pismo przez niego złożone żadnych skutków procesowych czy materialnoprawnych. Tym samym spełniono postulat powoływany w literaturze o konieczności podjęcia czynności przez „e-sąd”¹⁸. Będzie to jednak czynność pozaprocesowa, bowiem pozew wniesiony drogą tradycyjną nie wywołuje skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu, a więc nie można wydać zarządzenia o zwrocie pozwu. Oznaczałoby to bowiem działanie na podstawie nieskutecznej czynności procesowej¹⁹.

Jednocześnie projekt zawiera dalsze zmiany dotyczące treści art.505³¹ k.p.c., wynikające z umieszczenia przepisów ogólnych

¹⁷ Art. 13 § 2 k.p.c. ma brzmienie następujące: „Przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej”.

¹⁸ Zgodnie z poglądami A. Wróbel wyrażonymi przed dokonaniem nowelizacji k.p.c. z dnia 16 września 2011 r., okoliczność niewywołania skutków prawnych przez daną czynność procesową powinna zostać stwierdzona przez prowadzącego sprawę referenta w drodze zarządzenia, samo zaś pismo powinno zostać zwrócone powodowi (przy czym zwrot należy tu rozumieć wyłącznie jako czynność techniczną). Aby orzekający mógł podjąć decyzję o dalszym losie takiego pisma czy dokumentu, musi zostać on przetworzone na postać elektroniczną poprzez zeskanowanie do akt elektronicznych (bowiem w elektronicznym postępowaniu upominawczym sąd wydaje orzeczenia, a przewodniczący zarządzenia wyłącznie w systemie teleinformatycznym – art. 505³⁰ § 2 k.p.c.). W konsekwencji pismo to lub dokument, stając się częścią akt elektronicznych, nie stanie się elementem pomocniczego zbioru dokumentów; tak A. Wróbel, *op. cit.*, s. 844. M. Tchórzewski i P. Telenga uznają, że nie poinformowanie powoda o braku formalnym w postaci obowiązku skorzystania z drogi elektronicznej pod rygorem uznania pozwu za wniesiony w postaci zwykłego pisma procesowego lub ewentualnie potraktowania *ab initio* takiego pisma jako wniesione poza EPU (w rezultacie skierowania do właściwego wydziału i ewentualnie wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym bądź wezwania do uzupełnienia braku pisma) byłoby niezgodne z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP; zob. M. Tchórzewski, P. Telenga, *op. cit.*, s. 40-41.

¹⁹ Tak J. Widło, *Elektroniczne postępowanie upominawcze*, Warszawa 2010, s. 34.

dotyczących czynności procesowych podejmowanych drogą elektroniczną w Części pierwszej Księdze pierwszej Tytułu VI Działu I k.p.c. Artykuł art.505³¹ k.p.c. otrzyma następujące brzmienie: „§ 1. Powód wnosi pisma wyłącznie drogą elektroniczną. § 2. Pozwany może wnosić pisma drogą elektroniczną. § 3. W razie wniesienia przez pozwanego pisma drogą elektroniczną do dalszych pism procesowych pozwanego stosuje się odpowiednio przepis § 1”.

Planuje się uchylenie jego § 5 oraz 6, bowiem do art. 165 k.p.c. dodany zostanie § 4, na mocy którego wniesienie pisma drogą elektroniczną następuje z chwilą wprowadzenia go do systemu teleinformatycznego” (stanowiący dotychczasową treść art. 505³¹ § 5 k.p.c.). Natomiast przepis § 6 stał się zbędny, bowiem został przeniesiony do treści art. 125 § 3¹ k.p.c. na mocy nowelizacji z dnia 16 września 2011 r.²⁰

2.2. Wniosek o umorzenie postępowania zawarty w pozwie lub w sprzeciwie od nakazu zapłaty (art. 505³² § 3 k.p.c.)

Jednym z wielu atutów EPU jest aspekt kosztowy. Ustawodawca, by zachęcić powodów do wybierania alternatywnej drogi wszczęcia postępowania przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego, zastosował preferencyjne opłaty sądowe, które są, aż czterokrotnie niższe niż w postępowaniu wszczętym w tradycyjny sposób. W istotnym stopniu zabieg ten przyczynił się do popularyzacji systemu. Kolejnym rozwiązaniem, które również ma stanowić zaletę EPU, ma być umożliwienie powodowi rezygnacji z dalszego prowadzenia postępowania w sytuacji, gdy z subiektywnie ocenianych względów utraciłoby dla niego walor opłacalności. Zgodnie z założeniem projektu powód może w treści pozwu zawrzeć wniosek o umorzenie postępowania w przypadku, gdy sąd orzekający w sprawie stwierdzi brak podstaw do wydania nakazu zapłaty²¹, uchylenia nakazu zapłaty przez sąd w przypadku zaistnienia okoliczności o których mowa w art. 499 pkt 4 k.p.c.²² oraz jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty okaże się, że pozwany w chwili wniesienia pozwu nie miał zdolności sądowej, zdolności procesowej albo organu powołanego do jego reprezentowania, a braki te nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie zgodnie z przepisami kodeksu, a także w przypadku skutecznego wniesienia sprzeciwu²³. Powód przewidując taką ewentualność, lub działając z ostrożności procesowej celem uniknięcia zbędnego przedłużania postępowania, może opcjonalnie umieścić w treści pozwu taki wniosek, co doprowadzi do zakończenia postępowania już na tym etapie. Pozwany nie jest informowany o decyzji powoda w tej materii. Przyjęcie odmiennego stanowiska prowadziło by do wypaczenia samej idei, bowiem pozwany, który powziął wiadomość o tym fakcie z założenia korzystałby z instytucji sprzeciwu, bowiem zapewniałoby mu to uniknięcie jakichkolwiek konsekwencji procesowych. Oświadczenia tego nie należy utożsamiać z cofnięciem pozwu lub zrzeczeniem się roz-

²⁰ Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, określi, w drodze rozporządzenia, sposób wnoszenia pism procesowych drogą elektroniczną, mając na względzie skuteczność wnoszenia pism, szczególne wymagania postępowania obsługiwanych przez system teleinformatyczny oraz ochronę praw osób wnoszących pisma.

²¹ Art. 505³³ § 1 k.p.c.

²² Art. 505³⁴ § 1 k.p.c. w zw. z art. 502¹ § 1 i 2 k.p.c. oraz w zw. z art. 499 pkt 4 k.p.c. Do okoliczności uzasadniających uchylenie nakazu zapłaty przez sąd ustawodawca zalicza sytuację, gdy miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdy doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju.

²³ Art. 505³⁵ k.p.c.

czenia, a tym samym nie podlega ono kontroli sądowej w rozumieniu art.203 § 4 k.p.c. W przypadku zaistnienia opisanych okoliczności sąd umarza postępowanie postanowieniem, orzekając w zakresie kosztów analogicznie jak przy cofnięciu pozwu. W kwestii orzekania o kosztach zastosowanie znajdują przepisy ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. W świetle jej art. 79 ust.1 pkt 1 lit b w przypadku pisma odrzuconego lub cofniętego, jeżeli odrzucenie lub cofnięcie nastąpiło przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron – przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia, sąd z urzędu zwraca stronie całą uiszczoną opłatę. Natomiast art.79 ust.1 pkt 3 lit. a powołanej ustawy stanowi, że od pisma cofniętego przed rozpoczęciem posiedzenia, na które sprawa została skierowana, zwrotowi podlega połowa uiszczonej opłaty. Użycie w cytowanym przepisie sformułowania „z urzędu” oznacza, że sąd jest obowiązany bez żądania lub wniosku strony dokonać zwrotu opłaty sądowej w wymienionych sytuacjach. Obowiązek sądu zwrotu opłaty z urzędu od pisma cofniętego powstaje z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania (art.355 § 1 k.p.c.). Odnosząc opisane regulacje do specyfiki EPU wskazać należy, że pierwsza z zaistniałych okoliczności będzie mieć miejsce w przypadku, gdy sąd stwierdzi brak podstaw do wydania nakazu zapłaty lub zająd okoliczności uzasadniające uchylenie wydanego nakazu. Odmienne sytuacja będzie się natomiast kształtować w przypadku, gdy nastąpiło doręczenie odpisu pozwu pozwanemu, bowiem w tym przypadku zastosowanie znajdzie art.79 ust.1 pkt 3 lit a i zwrotowi podlegać będzie jedynie połowa uiszczonej opłaty.

Rozwiązanie to wzorowane na instytucji istniejącej w europejskim postępowaniu nakazowym, tj. w rozporządzeniu nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiającym postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty²⁴. Zgodnie z jego art.7 ust.4 powód może w załączniku do pozwu poinformować sąd, że w razie wniesienia sprzeciwu przez pozwanego, sprzeciwia się on skierowaniu sprawy do zwykłego postępowania cywilnego w rozumieniu art.17. Powód może złożyć takie oświadczenie później, musi to jednak nastąpić przed wydaniem nakazu. Informacje te nie są ujawniane pozwanemu o czym stanowi *expressis verbis* art.12. ust.2, by zapewnić należyty poziom ochrony powodowi. Tym samym europejski nakaz zapłaty podlega doręczeniu pozwanemu wraz z odpisem pozwu, ale z pominięciem informacji o fakcie złożenia przez powoda sprzeciwu wobec przekazania sprawy do postępowania zwykłego, bowiem ujawnienie tej informacji pozwanemu mogłoby prowadzić do nadużyć²⁵. Tym samym w przypadku wniesienia sprzeciwu w terminie dalsze postępowanie odbywa się przed właściwymi sądami w państwie członkowskim wydania zgodnie z przepisami regulującymi zwykłe postępowanie cywilne, chyba że powód wyraźnie zażądał w takim przypadku zakończenia postępowania. Za przyjętą konstrukcją przemawia potrzeba zapewnienia ochrony interesów ekonomicznych powoda, który ma możliwość rezygnacji z wdania się w spór, w sytuacji gdy jest on niepewny wyniku sprawy, co w efekcie umożliwia mu uniknięcie ponoszenia dalszych kosztów związanych ze zwykłym postępowaniem. Rozwiązanie to, jak już wskazano powyżej, nie wiąże się z żadnymi negatywnymi skutkami dla pozwanego, bowiem stanowi ono odrębną instytu-

cję procesową od tradycyjnego oświadczenia o cofnięciu pozwu lub zrzeczenia się roszczenia²⁶.

2.3. Uzupelnianie braków formalnych pozwu oraz sprzeciwu od nakazu zapłaty (art. 505³⁷ k.p.c.)

Zgodnie z treścią § 1 art.505³⁷ k.p.c. po przekazaniu sprawy w przypadkach wskazanych w art.505³³ (brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w EPU),505³⁴ (uchylenie nakazu zapłaty) oraz 505³⁶ (skuteczne wniesienie sprzeciwu przez pozwanego) przewodniczący wzywa powoda do usunięcia braków formalnych pozwu oraz do uzupełnienia pozwu w sposób odpowiedni dla postępowania, w którym sprawa będzie rozpoznana, w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wezwania.

Zasada kontynuacji postępowania po przekazaniu sprawy do sądu właściwości ogólnej oznaczała, że pozew podlegał uzupełnieniu w zakresie tylko tych braków formalnych wynikających z treści art.187 § 1 k.p.c. (w tym art.126-128 w zw. z art.187 § 1 k.p.c.) oraz przepisów szczególnych (np. art.505² k.p.c.), które uniemożliwiają nadanie sprawie dalszego biegu (art.130 § 1 k.p.c.). Przykładowo, nie powinien podlegać uzupełnieniu brak polegający na niewniesieniu pozwu na formularzu urzędowym (art.187¹ k.p.c.)²⁷.

Natomiast wezwanie „do uzupełnienia pozwu”, a także „uzupełnienia sprzeciwu” związane jest z innymi wymogami (ciężarami procesowymi) niż wymogi formalne pism procesowych. Przykładowo można wskazać ciężar przytoczenia przez powoda wszystkich twierdzeń oraz dowodów na ich poparcie pod rygorem prawa powoływania ich w toku postępowania (art.479¹² k.p.c.)²⁸.

W związku z rodzącą się niewłaściwą praktyką stosowania tego przepisu zaproponowano nowe jego brzmienie. Obecnie bowiem niektóre sądy wzywały do usunięcia braków formalnych pozwu w takim zakresie, że wypaczało to założenia konstrukcyjne elektronicznego postępowania upominawczego. Dotychczasową ogólną formułę art.505³⁷ k.p.c. proponuje się zatem zastąpić precyzyjną regulacją niepozostawiającą miejsca na dowolność interpretacyjną. Planowane jej brzmienie jest następujące: „§ 1. Po przekazaniu sprawy w przypadkach wskazanych w art.505³³,505³⁴ oraz 505³⁶ przewodniczący wzywa powoda do wykazania umocowania zgodnie z art.68 § 1 oraz przedłożenia pełnomocnictwa zgodnie z art.89 § 1 zd. pierwsze i drugie – w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wezwania pod rygorem umorzenia postępowania. W przypadku nieusunięcia powyższych braków pozwu sąd umarza postępowanie. § 2. W przypadku wniesienia sprzeciwu przez przedstawiciela ustawowego, organ, osobę wymienioną w art.67 lub pełnomocnika przewodniczący wzywa pozwanego do wykazania umocowania zgodnie z art. 68 § 1 oraz przedłożenia pełnomocnictwa zgodnie z art. 89 § 1 zdanie pierwsze i drugie - w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wezwania”.

Zatem sąd, do którego sprawę przekaże „e-sąd”, wzywałby powoda tylko do przedłożenia dokumentu pełnomocnictwa. Jeżeli zatem sprawa trafiłaby do postępowania uproszczonego, to ozna-

²⁴ Dz. Urz. UE L 399 z dnia 30 grudnia 2006 r. Por. J. Gołaczyński, *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i handlowych w Unii Europejskiej*, Warszawa 2007, s. 274 i nast.

²⁵ Por. M. Arciszewski, *Europejski nakaz zapłaty*, Monitor Prawniczy 2008 nr 1, s. 11.

²⁶ Por. A. Harast, *Europejski nakaz zapłaty - cz. II*, „Monitor Prawniczy”, 2008, nr 17 s. 911.

²⁷ Tak M. Tchórzewski, P. Telenga, *op. cit.*, s. 56.

²⁸ Tak M. Tchórzewski, P. Telenga, *op. cit.*, s. 57.

cząłoby to, że sąd nie będzie wzywać powoda do złożenia pozwu np. na urzędowym formularzu²⁹.

2.4. Wyroki utrwalane w systemie teleinformatycznym (art. 505³⁰ § 2 k.p.c. i art. 328 § 4 k.p.c.)

Zgodnie z projektem nowelizacji uchylony zostanie § 2 art. 505³⁰ k.p.c. Jest to również elementem realizacji kompleksowej regulacji zagadnień związanych z prowadzeniem postępowania drogą elektroniczną w odniesieniu nie tylko do EPU. Zgodnie z projektem w każdym postępowaniu wszczętym drogą elektroniczną wyrok będzie utrwalany w systemie teleinformatycznym i oparty bezpiecznym podpisem elektronicznym w rozumieniu art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym³⁰. W efekcie w takim wypadku wyrok istnieć będzie wyłącznie jako dokument elektroniczny zawierający dane z systemu teleinformatycznego. Ustawodawca w tym zakresie utrzymuje dotychczas określony kierunek, by informatyzacja miała charakter całościowy. Zbudowanie systemu na zasadzie hybrydowości generuje zbędne koszty dla wymiaru sprawiedliwości związane bądź z drukowaniem, bądź skanowaniem dokumentacji. W efekcie koncepcja zakłada rezygnację z prowadzenia akt papierowych w tradycyjnym tego słowa rozumieniu, jeżeli postępowanie jest wszczynane i toczy się drogą elektroniczną. Analogicznie jak dotychczas wobec czynności po stronie sądu, referendarza lub przewodniczącego w ramach EPU, w przepisach ogólnych zostały utrzymane podwyższone wymogi co do ich wydawania, stąd koniecznym jest posłużenie się bezpiecznym podpisem elektronicznym³¹. Wzorem EPU będą to podpisy oparte na oprogramowaniu bez kwalifikowanego certyfikatu, co jest koherentne z założeniami nowej ustawy o podpisach elektronicznych, która zastąpić ma dotychczasowe regulacje. Za przyjętą koncepcją przemawia przede wszystkim fakt generowania niepotrzebnych problemów wiążących się z ewentualnymi komplikacjami natury procesowej w przypadku zawieszenia lub unieważnienia certyfikatu. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o podpisie elektronicznym³² bezpieczny podpis elektroniczny złożony w okresie zawieszenia kwalifikowanego certyfikatu wywołuje skutki prawne z momentem uchylecia tego zawieszenia. Ustawa precyzyjnie określa przesłanki uzasadniające unieważnienie, bądź unieważnienie certyfikatu. Z tego też powodu, aby zapewnić bezpieczeństwo systemu i postępowania, kwalifikowany certyfikat nie będzie wymagany³³. Przepisy te znajdą odpowiednio zastosowanie do postanowień sądu oraz referendarza sądowego, a także

do zarządzeń przewodniczącego³⁴. Sporządzony przez organy sądowe dokument zapisywany jest wyłącznie w postaci elektronicznej. Z uwagi na treść projektowanego art. 244 k.p.c. w sposób jednoznaczny określony zostanie charakter tak sporządzonego zapisu. Zgodnie z nowym brzmieniem przepisu dokumenty urzędowe, sporządzone są w formie przewidzianej w przepisach szczególnych zarówno, w postaci papierowej, jak i elektronicznej przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania. Tak sporządzony dokument stanowi dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. W komentowanym przepisie ustawodawca uregulował moc prawną poświadczoną przez wystawcę wydruku dokumentu urzędowego w postaci elektronicznej i do poświadczoną w postaci elektronicznej dokumentu urzędowego, odsyłając w tym zakresie do cytowanego powyżej paragrafu. W efekcie zarówno dokumentowi utrwalonemu w postaci elektronicznej, a także poświadczonemu wydrukowi takiego dokumentu, przypisana została moc dowodowa dokumentu urzędowego oraz wiążące się z tym domniemania. Regulacje te stanowią uzupełnienie zmian wprowadzonych na gruncie prawa cywilnego materialnego, gdzie zakłada się wprowadzenie definicji dokumentu, który swoim zakresem pojęciowym obejmie nie tylko dotychczas spopularyzowaną postać papierową, ale również i elektroniczną. Zasadnie zarówno w prawie materialnym, jak i procesowym, nie został wyróżniony dokument elektroniczny, jako osobny byt prawny. Projektowany przepis sankcjonuje jedynie dotychczas istniejącą sytuację, gdzie obok dokumentów w postaci papierowej pojawiają się dokumenty w postaci elektronicznej³⁵.

3. Podsumowanie

Mimo pojawiających się postulatów reformy EPU uznać je należy za udane przedsięwzięcie. Wytyczyło ono także racjonalne podstawy dla skutecznego korzystania z rozwiązań informatycznych w procedurze cywilnej. Ocenic pozytywnie, jako rozwiązanie wpływające na szybkość postępowania, należy zwłaszcza propozycję doprecyzowania przepisu art. 505³⁷ k.p.c. Jednocześnie warto wspomnieć, że trwają prace analityczne dotyczące czysto technicznej warstwy EPU w celu jego usprawnienia.

Warto przytoczyć także kilka danych statystycznych. W „e-sądzie” pracują sędziowie, referendarze sądowi oraz pracownicy administracyjni, przy czym niektórzy referendarze sądowi wykonuje swoje czynności w formie telepracy. System teleinformatyczny umożliwia bowiem wykonywanie czynności przez osoby, które znajdują się (fizycznie) poza siedzibą „e-sądu”.

Z uwagi na stały wzrost liczby spraw wszczynanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym sukcesywnie zwiększana jest obsada orzecznicza i urzędnicza „e-sądu”. W grudniu 2011 r. w „e-sądzie” orzekało 6 sędziów (4 na etatach tego sądu i 2 delegowanych), 153 referendarzy sądowych (w tym 106 pracujących w formie telepracy), 4 asystentów oraz 77 urzędników sądowych.

W 2010 r. do „e-sądu” wpłynęło 690.109 pozwów, z czego załatwiono 641.069 spraw. Dla porównania w 2011 r. (stan na

²⁹ Zob. „Koniec problemów z e-sądem”, *Gazeta Prawna* z dnia 20 lutego 2012; artykuł dostępny na stronie internetowej http://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/595436,koniec_problemow_z_e_sadem.html (wg stanu na dzień 12 kwietnia 2012 r.).

³⁰ Dz. U. Nr 130, poz. 1450 z późn. zm.

³¹ W rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy o podpisie elektronicznym pod tym pojęciem należy rozumieć podpis elektroniczny, który jest przyporządkowany wyłącznie do osoby składającej ten podpis, sporządzony jest za pomocą urządzeń podlegającej wyłącznej kontroli osoby składającej podpis elektroniczny i danych służących do składania podpisu oraz jest powiązany z danymi, do których został dołączony, w taki sposób, że jakkolwiek późniejsza zmiana tych danych jest rozpoznawalna. Wymogi te mogą zostać zrealizowane przez kwalifikowany certyfikat, niekwalifikowany certyfikat wydany przez podmiot świadczący usługi certyfikacyjne lub inny rodzaj elektronicznego zaświadczenia, za pomocą którego dane służące do weryfikacji podpisu elektronicznego są przyporządkowane do osoby składającej podpis elektroniczny i które umożliwiają jego identyfikację. Por. J. Gołaczyński (red.), *Elektroniczne postępowanie upominawcze. Komentarz*, s. 168 – 169.

³² Ustawa z dnia 18 września 2001 r., Dz. U. Nr 130, poz. 1450 z późn. zm.

³³ Por. *ibidem*, s. 174 – 177.

³⁴ Odpowiednio art. 361 k.p.c., art. 362 k.p.c. oraz art. 362¹ k.p.c.

³⁵ Zob. B. Kaczmarek, *Dokument elektroniczny w świetle przepisów o dowodach w postępowaniu cywilnym*, *Prawo Mediów Elektronicznych* dodatek do *Monitora Prawniczego* 2006 nr 16, s. 39-43.

dzień 20 grudnia 2011 r.) wpłynęło 1.825.078 spraw, z czego załatwiono 1.467.843.

Zaskarżalność nakazów zapłaty kształtuje się na poziomie 3%.

Zastosowanie systemu teleinformatycznego pozwala na zwiększenie efektywności pracy osób orzekających. W tradycyjnym postępowaniu w ciągu 2010 r. sędziowie i referendarze rozpoznali średnio po 570 spraw. W „e-sądzie” średnia liczba spraw rozpoznanych przez orzekającego wyniosła ponad 20.700³⁶.

Beneficjentami korzyści płynących z wdrożenia elektronicznego postępowania upominawczego są również strony postępowania. Formularze elektroniczne ułatwiają konstruowanie pism procesowych i minimalizują ryzyko zaistnienia braków formalnych tych pism.

³⁶ Dane statystyczne wg <http://ms.gov.pl/pl/informacje/news,3720,wizyta-ministra-sprawiedliwosci-w-e-sadzie.html> (wg stanu na dzień 12 kwietnia 2012 r.).